

NL Transcriptie Marion Wasserbauer

[Team Diversiteit & Inclusie (Edith Piqueray)] (0:00 - 0:59)

Welkom bij de podcastreeks van de UAntwerpen over diversiteit en inclusie in de onderwijspraktijk. Vandaag hebben we Marion Wasserbauer, gastprofessor binnen de sociale wetenschappen, te gast. Die zal komen spreken hoe die tot een diversiteitssensitieve onderwijspraktijk probeert te komen.

Welkom Marion, je geeft het vak Popular Culture and Diversity. Dat is een keuzevak dat in het Engels wordt gegeven aan een dertig- tot zestigtal studenten binnen de masters Communicatiewetenschappen, Filmstudies en Gender en Diversiteit. Daarnaast geef je ook een lessenreeks over genderfeminisme, intersectionaliteit en LGBTQI-studies, een hele mond vol, binnen het bachelorvak Algemene Literatuurwetenschappen. Vertel eens, hoe zijn jouw vakken inhoudelijk verweven met topics die gaan over diversiteit en inclusie?

[Prof. Marion Wasserbauer] (1:00 - 3:21)

Zoals de titels van de vakken al weergeven, dat is eigenlijk het centrale thema binnen mijn beide vakken. Binnen *Popular Culture and Diversity* ligt de focus op diversiteitsthema's in de populaire mediacultuur en in de populaire cultuur meer algemeen. Daarin leer ik de studenten onder andere over intersectionaliteit: wat betekent dat en hoe kunnen we met deze bril naar de huidige mediacultuur kijken? Binnen het vak Algemene Literatuurwetenschappen geef ik een half vak, een lessenreeks van zes, om studenten vertrouwd te maken met gender, feminisme, intersectionaliteit, alsook transgenderstudies. Dat is inderdaad een hele mond vol. Dat zijn heel veel verschillende thema's die we tot een korte inleiding hebben gereduceerd om studenten ook met deze bril vertrouwd te maken en om ook aan de hand van dit perspectief naar literatuur te kijken.

Waar gaat het allemaal over? Het zijn twee vakken met heel veel inhoud. We hebben het onder andere over de representatie van transgender personen in de media. Dat is dan binnen het vak Popular Culture and Diversity. Hoe zijn deze groepen doorheen de geschiedenis voorgesteld in de media? Hoe zien we transgender en non-binaire personages vandaag de dag in de media? En je merkt het al, er komen ook veel gevoelige thema's aan bod, zoals bijvoorbeeld genderdiversiteit. Als je een beetje in het huidige mediadiscours kijkt, is dat best wel een gevoelig thema dat veel aandacht trekt en dat ook veel gevoelens opwekt. Maar we hebben het ook over klasse, racisme, etniciteit en over leeftijd. Een hele reeks diversiteitsthema's waar ik de studenten op vlak van theorie, maar ook in de praktijk van het alledaagse leven, een beetje vertrouwd mee probeer te maken.

[Team Diversiteit & Inclusie (Edith Piqueray)] (3:21 - 3:26)

Hoe breng jij deze gevoelige thema's aan bij de studenten?

[Prof. Marion Wasserbauer] (3:27 - 8:49)

Zoals ik al zei, is het voor mij belangrijk dat we zowel theorie als ook de praktijk in de cultuur, in de literatuur, maar ook in het dagelijkse leven bekijken. Ik reik de studenten een theoretisch kader, bijvoorbeeld intersectionaliteit, aan, maar ik probeer ze ook mee te geven hoe je dat toepast als je naar een film kijkt, als je een boek leest, maar ook als je met je oom, die dan misschien een foute uitspraak doet, aan tafel zit.

Hoe kan je dat allemaal toepassen? Ik probeer dat ook niet alleen te doen. Een manier waarop ik deze thema's dichterbij de studenten probeer te brengen, is door mij als docent in zekere zin ook kwetsbaar op te stellen. Ik vertel vanuit mijn eigen positie. Ik geef hun (de studenten) best wel wat informatie over mijn persoonlijke leven, over mijn eigen genderidentiteit, over mijn seksualiteit, over mijn herkomst, over mijn klassenachtergrond. Op die manier probeer ik hun te vertellen wat intersectionaliteit op persoonlijk vlak betekent en hoe dat ook verbonden is aan grote structuren die in onze maatschappij aanwezig zijn en invloed hebben op ons. Ik merk dat dit heel goed werkt om vanuit mezelf te vertrekken. Het nodigt studenten uit om hetzelfde te doen. Ik vraag hen dan ook om eens na te denken over zichzelf: Op welke manier sta jij in het leven op al deze vlakken? Ik leer studenten op die manier over positionaliteit. Dat is eigenlijk een reflectie op 'hoe sta ik in de wereld? En hoe bepaalt dat op welke manier ik naar onderwerpen kijk?' Dat is heel belangrijk, omdat je als wetenschapper nooit op een neutrale manier onderzoek doet, maar je vertrekt altijd vanuit je referentiekader. Soms is dat ook heel nieuwe informatie voor studenten, want je leert dat je neutraal moet zijn als wetenschapper, maar je moet je ook heel erg bewust zijn van je eigen referentiekaders. Die worden gevormd door je opvoeding, je opleiding, door je persoonlijke ervaringen en je maatschappelijke positie. Het is daarom belangrijk om je daar bewust van te zijn. Dat is één manier waarop ik gevoelige thema's probeer concreet te maken voor studenten. Ik probeer het ook te illustreren aan de hand van het voorbeeld uit mijn eigen leven, want ik ben de persoon die ik het best ken en waar ik het meeste over kan zeggen. Maar ik probeer dat ook niet alleen te doen, want ik heb ook maar een beperkte blik op de wereld vanuit mijn eigen positionaliteit.

Daarom probeer ik ieder jaar gastsprekers uit te nodigen met het doel om ook nieuwe perspectieven in de les mee te geven. Een van mijn favoriete gasten is comédienne [Soe Nsuki](#). Zij geeft mijn studenten een introductie over de geschiedenis van hip-hop en vertelt ook heel erg vanuit haar eigen positie hoe zij als zwart meisje opgroeide aan de rand van Antwerpen in een redelijk witte wijk, maar hoe hip-hop, dansen, breaking (breakdance) voor haar echt een belangrijke manier was om zichzelf te positioneren en naar het leven te kijken. Zij geeft tijdens die les een aantal basisprincipes van hip-hop mee, waar we heel veel uit kunnen leren en putten. Ik merk dat studenten daar heel erg enthousiast over zijn, want Soe is niet alleen maar grappig, maar ook heel slim. De manier waarop zij vertelt hoe populaire cultuur en identiteit met elkaar verweven zijn, kan ik op zo'n manier niet overbrengen. Ik merk dat dat een goede manier is om een onderwerp aan te brengen bij de studenten. Dat hoeft niet altijd een academische gastspreker te zijn. Dat kan dus bijvoorbeeld ook een comédienne zijn.

Ik ben me ervan bewust dat sommige thema's een gevoelige snaar kunnen raken bij studenten en dat we ook thema's zoals racisme, de geschiedenis van transgenderrepresentatie bespreken, waar we doorheen de geschiedenis en ook in het heden veel kwetsende dingen over horen en zien. Dus in mijn les over de representatie van transgender personen bijvoorbeeld, begin ik met een *content note*, een

inhoudswaarschuwing eigenlijk. Mijn bedoeling is om de studenten bewust te maken van 'wat we hier horen, dat is een thema dat gevoelig ligt, waar veel meningen over zijn en waar we doorheen de geschiedenis en ook nu nog zien dat er soms op een heel slechte manier mee wordt omgegaan'. Dus in die content note staat dan dat er transfobe, homofobe, racistische dingen aan bod zullen komen. Niet omdat ik die ga zeggen, maar omdat we de geschiedenis ervan bekijken als geheel. En als een thema te nauw aan iets raakt voor jou persoonlijk, voel je dan vrij om iets te zeggen of om even naar buiten te gaan. Veel docenten, vooral uit de sociale wetenschappen, hebben het dan over de Zwarte Piet-discussie. Een manier om te voorkomen dat de discussie hoog zal oplopen, is om je studenten daarop voor te bereiden door op voorhand te waarschuwen dat dit gevoelig gaat zijn. Doordat studenten op voorhand weten dat het gevoelig zal zijn, kunnen ze het er vaak makkelijker over hebben.

[Team Diversiteit & Inclusie (Edith Piqueray)] (8:49 - 8:57)

Wat doe je als je merkt dat studenten zelf het slachtoffer zijn van racisme en discriminatie? Heb je dat al eens voorgehad?

[Prof. Marion Wasserbauer] (8:58 - 11:55)

Omdat ik mij heel open opstel tegenover de studenten, komen ze ook wel eens af om in de pauze met mij te praten of na de lessen. Ze durven ook wel af en toe hun hand op te steken en ervaringen te delen waarin ze spreken over ervaringen van discriminatie, bijvoorbeeld op basis van hun neurodiversiteit. (Studenten geven aan) dat de universiteit bijvoorbeeld geen gemakkelijke context is voor iemand die autisme heeft. Als ik merk dat studenten nood hebben aan ondersteuning of een gesprek hierover, dan is het belangrijkste om daar gewoon op in te gaan, om even te luisteren.

Ik heb ook niet alle kennis over het hele ondersteuningsaanbod in huis, maar als ik weet welke instantie binnen of buiten de universiteit hier ondersteuning kan bieden, dan zal ik ze altijd doorverwijzen. Omdat we over zoveel diversiteitsthema's spreken, weet ik dat dat ook dingen kan losmaken bij studenten. Het kan dus persoonlijk worden. Zo verwijs ik ze bijvoorbeeld door naar de luister- en hulplijn [Lumi](#). Dat bestaat voor iedereen die behoort tot de LGBTQI+ gemeenschap en daar vragen over heeft, een luisterend oor of meer informatie wil. Ik probeer ook ieder jaar te laten vallen dat de universiteit psychologische begeleiding aanbiedt als je iets meemaakt, als je het moeilijk hebt met studeren. Verder post ik via het studentenportaal of via Blackboard links naar organisaties waar studenten terecht kunnen. In de loop van de jaren heb ik gemerkt dat het echt wel nodig is om naast het lesgeven ook deze rol op te nemen. Want dat dat is wat je wil als docent: dat de studenten niet alleen notities nemen en luisteren, maar dat ze een link leggen met hun eigen leefwereld. Het is heel mooi als dat gebeurt, maar het kan soms ook moeilijk zijn om ze aan te sporen hulp te zoeken.

Wat ik nog wil zeggen over racisme... Ik ben me er heel erg bewust van dat ik als witte docent meestal voor een groep studenten sta waarvan de overgrote meerderheid ook wit is. Als ik dan over etniciteit en ras begin te praten, vind ik het heel belangrijk om te benoemen dat mijn referentiekader ook beperkt is. Ik heb die ervaring niet meegemaakt, dus we kunnen hier op een theoretische manier over praten, maar ik vind het veel belangrijker om iemand uit te nodigen die op basis van hun eigen ervaringen over deze belangrijke thema's kan vertellen.

[Team Diversiteit & Inclusie (Edith Piqueray)] (11:56 - 12:38)

Dankjewel. Als ik het goed begrijp, probeer je meer te doen dan alleen het overbrengen van kennis in je lessen. Je probeert ook echt een relatie te creëren met je studenten en een soort veilige omgeving te creëren waar ze zichzelf kunnen zijn, waar ze zich thuis kunnen voelen. Dat sluit ook heel mooi aan bij onderzoeken, die aantonen dat psychologische veiligheid en welzijn, of *social belonging*, belangrijke voorwaarden zijn om tot leren te kunnen komen. Zijn er nog andere manieren hoe je hierop probeert in te spelen?

[Prof. Marion Wasserbauer] (12:39 - 14:30)

Ja, ik werk actief aan een goede verstandhouding met de studenten. Ik ben daar echt mee begaan. Het is belangrijk voor mij om verbinding te maken met de studenten. En mijn idee is niet... "De student komt hier om iets te halen, om een beetje kennis te shoppen en om daarmee naar huis te gaan en het misschien weer te vergeten". Maar we komen hier samen om aan iets te bouwen. Onderwijs is voor mij eigenlijk: We willen allebei iets beter maken. Onze kennis willen we in de wereld uitdragen, dus laten we hieraan samenwerken. Dat is het gemeenschappelijke doel. En daarvoor is het ook belangrijk om te weten hoe het met elkaar gaat. Tijdens de coronaperiode merkte ik dat de studenten minder aanwezig waren, zich precies een beetje minder geëngageerd voelden. En ben ik regelmatig beginnen te vragen hoe het met de studenten gaat. Hoe voelen ze zich? Hoe voel je je over de les? Hoe voel je je over de inhoud, maar ook hoe voel je je over wat er in de wereld momenteel aan het gebeuren is? En een manier die voor mij en in de les goed werkte, is via [Mentimeter](#). Studenten kunnen dan op een anonieme manier zeggen wat echt op hun hart ligt, misschien wat er in de weg staat. Ik heb via die weg al gevraagd (aan studenten): Wat heb je nodig van dit vak en wat heb je nog meer aan ondersteuning nodig? Ik merk dat dit een veilige manier is om de studenten te bevragen en om verbinding te creëren. Je kan deze manier ook gebruiken voor grotere studentengroepen. En dat zorgt er dan ook echt weer voor dat er een betere verstandhouding is. In de feedback die ik krijg van studenten, hoor ik dat ze het heel belangrijk vinden om ook gehoord te worden, om gezien te worden als mensen.

[Team Diversiteit & Inclusie (Edith Piqueray)] (14:32 - 14:41)

Dus je probeert ook ergens een soort van gelijkwaardige relatie op te bouwen met je studenten, als ik het goed begrijp?

[Prof. Marion Wasserbauer] (14:43 - 16:40)

Ja. Ja, zeker. En ik denk dat dat ook van toepassing is als we het over kennis hebben. Ik beschouw studenten ook als een bron van kennis. Ik stel me niet op als een alleswetende docent, maar ik probeer op een gelijkwaardige manier een relatie op te bouwen waarbij we kennis met elkaar uitwisselen. Dus ik zie kennis als een dialoog en niet als een eenrichtingsverkeer. Studenten weten vaak al heel veel, hebben vaak speciale interesses en deze kennis betrek ik graag op een actieve manier in de les door hen de ruimte te geven om hun meningen of inzichten met de groep te delen. Ik vind het ook heel mooi. Ik doceer over populaire cultuur en ik vind het ook belangrijk om uit popcultuur te leren. Zo heb ik door de geschiedenisles over hiphop van Soe Nsuki het principe 'each one teach one' leren kennen. Het maakt eigenlijk niet uit hoe lang je al bezig bent met breakdance. Iedereen kan wel één speciale move, één speciale beweging, waar hij heel erg goed in is. En je kan altijd van elkaar leren en dat is heel belangrijk. Het is niet omdat je het al langer doet of je een grote rugzakkenkennis hebt, dat je niet van iemand die nieuwer is ook iets kunt leren. Dat vind ik superbelangrijk om in de les toe te passen. En af en toe heb ik het voor dat studenten, eens

ze dat doorhebben, hun hand opsteken en er dan iets komt van... “Ja, maar vanuit een marxistisch-feministisch perspectief...”, en dan komt een hele uitleg en dan sta ik soms met mijn mond vol tanden, want die student weet duidelijk meer dan ik. Maar ik vind dat fantastisch, ik vind dat superprikkelend. En wat ik dan doe, is die student bedanken en vragen of iemand hier nog een opmerking over heeft of gewoon zeggen van: “nu heb ik echt iets bijgeleerd.” Ja, dus ik zie het echt wel als dialoog en niet als een eenrichtingsverkeer.

[Team Diversiteit & Inclusie (Edith Piqueray)] (16:40 - 17:06)

Ik hoor uit het gesprek dat er heel veel dialoog is tussen jou en de studenten. Creëer je soms ook uitwisselingsmomenten tussen de studenten onderling, waarin ze perspectieven kunnen delen met elkaar? En ja, eigenlijk ben ik vooral benieuwd hoe dat dan verloopt, of dat er dan misschien soms spanningen boven komen of niet. En hoe ga je daarmee om?

[Prof. Marion Wasserbauer] (17:07 - 19:24)

Mijn beide vakken zijn colleges, hoorcolleges heet dat dan. Ik hou daar niet heel erg veel van, ik probeer dus die klassikale discussie te stimuleren en ik probeer ook studenten tussendoor altijd één op één met elkaar in dialoog te laten gaan. Ik denk, echte dialoogmomenten, dat is makkelijker om in een seminariecontext toe te passen.

Heeft dat al voor spanningen gezorgd? Ik moet zeggen, er komen echt wel pittige thema's aan bod in de klas. En ik vind het heel fijn om dan verschillende meningen te horen als iemand een heel sterk statement maakt. Je hebt altijd studenten die heel erg betrokken zijn en die veel hun hand opsteken. En sommige studenten hebben een heel sterk standpunt. Ik vind het belangrijk om dat te horen, daar even bij stil te staan en dan ook te vragen aan het publiek wat hun reacties zijn. Dus ik probeer niet altijd zelf te reageren, maar de diverse stemmen binnen de groep studenten aan bod te laten komen. Want eerlijk gezegd, niet iedere student is ermee opgezet om verplicht een introductie tot gender, studies, feminisme, intersectionaliteit enzovoort te moeten volgen. Maar ik wil ook ruimte geven om dat te bespreken.

Zorgt dat voor spanningen? Af en toe wel. Ik zie af en toe wel studenten met hun ogen rollen. Dus als studenten nu luisteren, ja, wij zien dat, maar dat is ook prima. Ik ben van plan om in het komende academiejaar iets nieuws toe te passen, de *ouch-oeps-methode*. Dat is eigenlijk een methode om toe te passen in gesprekken of in contexten waarin er gevoelige thema's aan bod komen, maar dat je niet per se een diepe psychologische discussie wilt aangaan. Als je zelf of als je vindt dat iemand een kwetsende opmerking heeft gedaan, dat je dan gewoon luidop zegt, “ouch”, als in de zin van, “oef”, dit was even heftig. En dat de persoon die dat gezegd heeft gewoon kan reageren met, “oeps”. zo kan je herkenning geven aan het feit dat hier iets fout gebeurt, maar zonder dat je direct heel diep in een kwetsbare discussie stapt, waar ik ook niet noodzakelijk de in-depth kennis over heb. Dus ik lees wel over zo'n dingen en ik probeer dat dan ook toe te passen.

[Team Diversiteit & Inclusie (Edith Piqueray)] (19:25 - 19:40)

Inclusie heeft ook te maken met het doen afnemen van de mogelijke drempels die er zijn voor sommige studenten om te kunnen slagen. Zijn er bepaalde drempels die studenten ervaren voor jouw vak en waar jij bewust op probeert in te spelen?

[Prof. Marion Wasserbauer] (19:41 - 21:00)

Ja, het vak Popular Culture and Diversity wordt in het Engels gegeven. Wat maakt dat het toegankelijk is voor heel veel studenten, maar wat voor sommige studenten ook moeilijk is, om een paper en een examen in het Engels te schrijven. Mijn manier om daarmee om te gaan, is dat ik de studenten vrij laat om de paper en het examen in het Engels of in het Nederlands te schrijven. Dus ze kunnen zelf kiezen, want op dat moment, in die faculteit, is niet de taal het belangrijkste, maar de vakinhoud. Dat is een van de manieren waarop het vak een beetje toegankelijker kan worden. Een andere manier waarop ik daarmee omga, is door tegen de studenten te zeggen van: "Je bent een zelfstandig volwassen mens, je kan zelf nadenken over hoe je je studeertijd spendt. En als je er zelf voor kiest: ik wil de paper liever in tweede zit indienen, want dat past beter binnen mijn complex examenschema, dan mogen ze dat van mij doen." Het enige wat ik wel eis van de studenten, is dat ze daar tijdig en duidelijk over communiceren. Dat zijn duidelijke afspraken met duidelijke deadlines. Op die manier probeer ik een beetje meer flexibiliteit te brengen en ook meer agency, meer verantwoordelijkheid bij de studenten zelf te leggen.

[Team Diversiteit & Inclusie (Edith Piqueray)] (21:02 - 21:12)

Oké, we zijn op het einde van het gesprek gekomen. Is er nog een prangende boodschap die jij graag aan docenten wil meegeven over diversiteit en inclusie in de onderwijspraktijk?

[Prof. Marion Wasserbauer] (21:13 - 22:55)

Wat voor mij heel belangrijk is, is je eigen positionaliteit, je eigen kijk, je eigen positie. Om dat te benoemen, om je er gewoon van bewust te zijn. Of je nu in de exacte wetenschappen of in de sociale wetenschappen of in de humane wetenschappen staat les te geven.

Je hebt altijd je eigen rugzakje dat je meebrengt en de posities waarop jij in deze wereld bent geplaatst. Ik vind het belangrijk om studenten dat ook mee te geven, om daar zelf over te reflecteren. Een ander belangrijk punt is, we doceren heel veel over theorie, of ik doceer heel veel over theorie. Terwijl het dagelijkse leven altijd maar door blijft gaan. Dus het is heel belangrijk voor mij om theorie altijd naar de praktijk terug te brengen door voorbeelden aan te brengen. Dat kan zowel in de populaire cultuur als in de literatuur zijn. Maar dat kan ook echt in het dagelijkse leven zijn. Bijvoorbeeld, heb je ooit al met je kotstudenten over feminisme gepraat? Een manier waarop ik dat doe, is... Ik vraag mijn studenten van de literatuurwetenschappen om een persoonlijke reflectie te schrijven over een boek dat hun kijk op gender, feminisme, seksualiteit, ... heeft veranderd. Dan komen studenten soms naar mij en zeggen ze dat ze er nog nooit over nagedacht hebben. Dan denk ik van... "Yes, dit is je kans!" Maar het vraagt soms wel wat overtuiging en een hele sensitieve, persoonsgebonden aandacht om mensen bij de les te houden, om mensen mee te hebben.

[Team Diversiteit & Inclusie (Edith Piqueray)] (22:56 - 23:04)

Dat lijkt me een heel mooie boodschap om mee te eindigen. Heel hard bedankt voor het fijne, interessante en leerrijke gesprek, Marion.

[Prof. Marion Wasserbauer]

Met veel plezier.